

7. november 2023

Kraka Advisorys model retter op på unfair og ulogisk kompensationssystem

Regeringen præsenterede for nyligt deres udspil til at sætte gang i udbygningen af vedvarende energi på land. Forslaget indeholder dog ingen større strukturelle ændringer af det nuværende kompensationssystem til trods for flere markante problemer. I dette notat gennemgår vi de vigtigste problemer, som regeringens udspil ikke formår at løse. Derudover præsenterer vi vores forslag til et kompensationssystem, der løser de nuværende strukturelle udfordringer.

Gode kompensationsordninger er altafgørende, hvis vi skal nå vores mål for vedvarende energi (VE) og reduktioner i drivhusgasser. Mangel på lokal opbakning har ført til, at udbygningen af VE næsten er gået i stå. I 2023 forventes det, at den samlede vindmøllekapacitet i Danmark falder, fordi flere gamle vindmøller tages ned, end nye sættes op. Regeringen præsenterede d. 9. oktober 2023 et nyt udspil for at få mere VE på land. Udover præsentationen af 32 potentielle energiparker, består udspillet primært af en forøgelse af de eksisterende kompensationsordninger. De eksisterende ordninger er dog i flere tilfælde uhensigtsmæssigt indrettet, og dem bør politikerne benytte lejligheden til at rette op på, så den kompensation, der gives, gives på en fair og logisk måde. Dette notat sammenligner de nuværende kompensationsordninger med Kraka Advisories model for kompensation¹ og gennemgår uhensigtsmæssighederne i de nuværende ordninger.

1. Et utilstrækkeligt kompensationsystem

Det nuværende kompensationsystem består af fire forskellige ordninger: VE-bonus, Grøn Pulje, værditabsordningen og salgsoptionsordningen, som kort beskrives nedenfor.

Grøn Pulje kan kommunen bruge på nære naboer og grønne tiltag

Grøn Pulje: Opstillervirksomhederne pålægges at betale et *engangsbeløb* til den kommune, hvori VE-anlægget placeres. Kompensationen svarer til 125.000 kr. pr. MW for vindmøller og 40.000 kr. pr. opstillet MW solceller. Kommunerne er pålagt en række restriktioner for, hvad pengene kan bruges på. Derudover bortfalder midlerne til staten, hvis de ikke er brugt indenfor tre år.²

VE-bonusordningen giver naboer årlig kompensation

VE-bonusordningen: Ordningen er en årlig kompensation, der betales til naboer, som bor inden for 8 møllehøjder eller 200 meter fra et solcelleanlæg. Naboerne får kompensation svarende til produktionen fra 6,5 kW. Ordningen afhænger altså ikke af anlæggets størrelse. Derudover må de samlede kompensationer maksimalt udgøre 1,5 pct. af anlæggets kapacitet. Da 6,5 kW vindmøller producerer betydeligt mere strøm end 6,5 kW solceller, er der forskel i kompensationen for de to typer anlæg. I 2021 forventede energistyrelsen at vindmøllenaboer i gennemsnit ville få 6.500 kr. om året, mens solcellenaboer ville få 2.500 kr. om året.³

Værditabs- og salgsoptionsordningen kompenserer for tabt husværdi

Slutteligt eksisterer der to ordninger, **værditabsordningen og salgsoptionsordningen**, der relaterer sig til tabt ejendomsværdi. Værditabsordningen har til formål at kompensere naboer for deres tabte ejendomsværdi, mens salgsoptionsordningen giver naboer inden for 6 møllehøjder eller inden for 200 meter af et solcelleanlæg mulighed for at sælge deres ejendom til opstillervirksomhederne, hvis de ikke længere ønsker at bo der.⁴

Regeringen foreslår en forbedring af nuværende ordninger

Regeringen præsenterede d. 9. oktober 2023 deres forslag "Klimahandling – Sammen om mere grøn energi fra sol og vind" til at få mere VE på land. Deres forslag indeholder en forbedring af VE-bonusordningen på 50 pct. og en forbedring af Grøn pulje på 150 pct. Forslaget indeholder dog ingen af de strukturelle ændringer af de nuværende ordninger, der ville gøre kompensationerne mere fair og logiske. En uddybning af regeringens forslag kan findes i boks 2 i bilag.

¹ Se Kraka Advisories rapport "10 GIGA PÅ TAVLEN". <https://kraka-advisory.com/news/10-giga-pa-tavlen-sadan-bliver-vedvarende-energi-pa-land-til-en-gron-vindersag-alle>

² KEF Alm.del - Bilag 110: Notat - Ordninger til fremme af VE på land.pdf (ft.dk)

³ Vidensblad - ve-bonusordningen nye regler efter 1. januar 2021.pdf

⁴ Salgsoptionsordningen | Energistyrelsen (ens.dk)

Vi har udarbejdet et alternativt forslag

I vores rapport om VE på land⁵ foreslår vi en alternativ kompensationsmodel, der retter op på problemerne med de nuværende ordninger. Konkret foreslår vi en kompensation på 100 kr. om året pr. MW til solcellenaboer inden for 200 meter og 300 kr. om året pr. MW til vindmøllenaboer inden for 8 møllehøjder. Vi foreslår en årlig kompensation til kommunen på 100.000 kr. pr. MW vindmøller og 32.000 kr. pr. MW solceller. Derudover foreslår vi en 1:1-kompensation til naturen, så når der opføres et VE-anlæg på 100 ha., skal der tilsvarende opføres 100 ha. beskyttet natur. Vores model giver, som beskrevet i notatet "Vedvarende energi skal blive en vindser for alle"⁶, markant bedre kompensation til naboer, lokalsamfund og natur.

Dette notat sætter fokus på strukturelle problemer

Formålet med dette notat er dog at kaste lys over de strukturelle problemer i regeringens udspil. De strukturelle forskelle mellem regeringens og Kraka Advisorys kompensationsordninger er illustreret i figur 1 nedenfor. Udover at have højere kompensationer har vores foreslåede model en række attraktive egenskaber over regeringens. I afsnit 2 og afsnit 3 gennemgår vi, hvorfor egenskaberne ved vores model er bedre for naboerne end de nuværende ordninger.

Figur 1 Forskelle i kompensationsmodellerne

		Regeringens VE-model	Kraka Advisorys VE-model
	Nabokompensationen <u>der ikke forringes</u> , når elprisen dykker.	✗	✓
	Nabokompensationerne <u>afhænger af</u> anlæggets størrelse – store anlæg giver store kompensationer.	✗	✓
	Kompensationen pr. nabo er <u>uafhængig</u> af antallet af naboer.	✗	✓
	Indeholder <u>øremærket kompensation</u> til naturen.	✗	✓

Kilde: [Fremme af udbygning med vindmøller og solceller | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#) og Kraka Advisory (2023), 10 GIGA PÅ TAVLEN: Vind og sol på land – en reel mulighed for grøn strøm og mere vild natur

⁵https://kraka-advisory.com/sites/default/files/2023-09/10%20giga%20p%C3%A5%20tavl-en.%20Vind%20og%20sol%20p%C3%A5%20land%20-%20en%20reel%20mulighed%20for%20gr%C3%B8n%20str%C3%B8m%20og%20mere%20vild%20natur_0.pdf

⁶https://kraka-advisory.com/sites/default/files/2023-10/Notat%20-%20vedvarende%20energi%20kan%20blive%20attraktivt%20for%20alle%20_0.pdf

2. Problemer ved de nuværende kompensationsordninger

Bedre struktur kan øge lokal opbakning

Når det kommer til kompensationer, foreslår regeringen, som nævnt, at forhøje satserne i de nuværende kompensationsordninger. Udover at tvivle på, om der bliver skruet nok op for kompensationerne til at sikre lokal opbakning, mener vi også, at politikerne bør tage fat på de mere grundlæggende problemer med de nuværende ordninger, da det også vil bidrage til at gøre kompensationerne mere attraktive. Vi ser fire grundlæggende problemer med de nuværende kompensationsordninger, som vi gennemgår nedenfor.

Kompensationen afhænger ikke af anlæggets størrelse

Det første problem er, at nabokompensationerne ikke afhænger af anlæggets størrelse. Det må være sådan, at det er mere generende at bo ved siden af store VE-anlæg end små, da større anlæg fylder mere i landskabet. Samtidig er der i sagens natur også flere penge at kompensere naboerne for i de store projekter. Derfor bør kompensationen indrettes herefter. Desuden betyder en sådan indretning af kompensationssystemet, at naboerne har incitament til at bakke op om relativt små anlæg, mens det ikke kan betale sig at acceptere større anlæg. Det kan have den konsekvens, at det forlænger den grønne omstilling ved at besværliggøre og fordyre udbygning af elnettet, tage længere tid og føre til større samlede nabogener, da mange små anlæg vil give langt flere VE-naboer.

Opstillerne får rabat, hvis de generer tilstrækkeligt mange

Det andet problem er, at der på nuværende tidspunkt er et loft over, hvor meget opstillerne samlet set kan blive afkrævet i nabokompensation. Reglerne siger nemlig, at kompensationerne maksimalt kan udgøre produktionsværdien fra 1,5 pct. af anlæggets kapacitet. Reglen viser tydeligt, at man har prioriteret opstillernes interesser over borgenes. Reglen betyder nemlig, at opstillerne opnår rabat, hvis anlægget er i nærheden af tilstrækkelig mange boliger, hvilket betyder, at den enkelte nabo kompenseres mindre. Med andre ord er det altså "gratis" for opstillerne at genere flere naboer med et projekt, hvis først loftet er nået. I de tilfælde forsvinder opstillernes økonomiske incitament for at planlægge optimalt således fuldstændig. Der er desuden intet nævnt i regeringens udspil om, at den ønsker at forhøje loftet sammen med kompensationssatserne. Hvis det ikke sker, vil de øgede kompensationssatser i flere tilfælde udelukkende betyde, at loftet nås tidligere, og i de tilfælde vil den øgede nabokompensation så ikke slå helt igennem. Konkret vil en Vindmøllepark med en kapacitet på 40 MW (cirka 10 vindmøller jf. Energistyrelsens energikatalog) nå grænsen ved 62 naboer, hvorefter en forøgelse af antallet af naboer vil resultere i lavere kompensation til den enkelte nabo.

Uhensigtsmæssigt, at naboerne har prisrisiko

Det tredje problem relaterer sig også til nabokompensation. Med det nuværende kompensationsystem kommer naboernes kompensation nemlig med en elprisrisiko. Kompensationen gives som en andel af det samlede salg fra VE-anlægget. Naboernes kompensation afhænger altså af elprisen. Hvis kompensationens formål er at kompensere de lyd- og visuelle gener naboerne oplever, giver det ikke mening, at kompensationen varierer med elprisen, da generne naturligvis ikke gør. De seneste ti år har den årlige spotpris på el, baseret på et simpelt månedsgennemsnit, i hhv. DK1 og DK2 varieret fra cirka 17 og 18 øre pr. kWh til 1,6 kr. pr. kWh.⁷ Når elpriserne og derfor kompensationen varierer så meget, betyder det, at naboerne har svært ved at gennemskue, hvor meget de får i kompensation, og det bliver sværere for dem at planlægge. Selvom elpriserne de seneste år har været høje grundet bl.a. krig i Ukraine og deraf følgende energikrise, er det ikke attraktivt for naboerne, at de ikke ved, hvor stor kompensation de får, og derfor ikke kender deres disponible indkomst.

Der er ingen særskilt kompensation til naturen

Det fjerde problem med kompensationsystemet er, at der hverken i dag eller i regeringens udspil er nogen øremærket kompensation til naturen. Kommunerne kompenseres gennem Grøn Pulje, hvor det er muligt for kommunerne at afsætte penge til natur. Men det er ikke et krav, og langt de fleste penge er historisk blevet brugt på anden vis. Fx er der gået 0 kr.

⁷[Priser på el og gas | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

fra solcelleprojektet ved Hjølderup, der er Nordeuropas største, til natur- og biodiversitetsformål.⁸ Det er desværre langt fra et enkeltstående tilfælde.

3. Kraka Advisory anbefaler bedre kompensation for at accelerere udbygningen

Et skridt i den rigtige retning, men der er stadig langt

Det er positivt, at regeringen er enige i, at opbakning fra lokalbefolkningen er essentielt for den grønne omstilling. Derfor er højere kompensationssatser isoleret set et skridt i den rigtige retning. Det retter dog ikke op på de u hensigtsmæssige strukturer i kompensations-systemet. Derudover er vi i tvivl om, hvorvidt der bliver skruet tilstrækkeligt op. Nedenfor gennemgår vi nogle centrale elementer i et velfungerende kompensationsystem. Vores anbefalinger er opsummeret i boks 1.

Det gode kompensations-system er ensartet og transparent

Overordnet set mener vi, at et godt kompensationsystem er ensartet og transparent. Alle parter bør vide, hvad der skal betales/modtages i kompensation, inden anlægget opføres. Det sikrer fuld information til alle interessenter, hvilket betyder, at de nemt kan forholde sig til, hvorvidt de synes, det er en god ide. Derfor bør kompensationen ikke afhænge af elprisen, ligesom der ikke bør være loft over de samlede nabokompensationer. Det er selvfølgelig unfair og komplet ulogisk, at naboer til to ens anlæg kan blive kompenseret forskelligt, udelukkende fordi det ene anlæg er i nærheden af flere boliger.

VE-udbygning er en mulighed for at skabe bedre natur

VE-udbygningen bør desuden ses som en mulighed for at skabe mere og bedre natur. Der er flere eksempler på at naturorganisationer har fået sat en stopper for VE-projekter. Det er derfor vigtigt at naturen tænkes mere direkte ind i kompensationsystemet, og den mest oplagte måde at sikre, at udbygningen kommer naturen til gavn, er øremærket kompensation. VE og natur behøver ikke at være hinandens modsætninger.

Boks 1 Kraka Advisories anbefalinger til kompensationsystemet

Kompensation skal være bedre

- Kompensationssatserne skal sikre, at det bliver attraktivt at være nabo til et VE-anlæg.

Naturen skal have øremærket kompensation

- For at sikre den rette faglige indsigt skal naturorganisationer inddrages i udarbejdelsen af en konkret model for dette.

Nabokompensationen bør indrettes fornuftigt

- Kompensation til naboer bør afhænge af VE-anlæggets størrelse.
- Loftet over samlet nabokompensation bør afskaffes.
- Kompensationen til naboer bør være uafhængig af elprisen.

4. Øvrige overvejelser om det gode kompensationsystem

Vurdering af udbredte forslag

Adskillige andre interessenter præsenterer jævnligt deres forslag til, hvordan kompensationerne skal stykkes sammen. Nedenfor vurderer vi fordele og ulemper ved to af de mest udbredte forslag.

⁸<https://aabenraa.dk/om-kommunen/frivillighed/landdistrikter/groen-pulje#groen-pulje-for-solcelleanlaeg-ved-hjoelderup-ansoegningsrunde-1-2023-26>

Advarsel: Lad være med at kompensere via billig strøm

Den nationale energikrisestab NEKST har bl.a. anbefalet, at kompensationen til naboer kunne ske gennem billigere strøm. Selvom det kan give en følelse af medejerskab, er der potentielt flere uhensigtsmæssige konsekvenser ved at kompensere på den måde. Det kan nemlig medføre, at naboerne generelt bruger mere strøm, fordi strømmen ganske enkelt er billigere. Derudover fjerner det forbrugernes prissignal, der ellers skulle få dem til at forbruge strøm, når der er meget af den, og strømmen er billig. Kompensation gennem billigere grøn strøm er også en særdeles arbitrær måde at kompensere på. Kompensationen vil nemlig være markant større for en familie, der kører i elbil og har en stor kummefryser end en pensionist uden det store elforbrug. Det er ikke oplagt, at storforbrugere af strøm skal kompenseres mere end andre. Det er jo ikke sådan at genen ved naboskab til et VE-anlæg afhænger af, hvor meget strøm, man bruger.

En overvejelse værd: afstandsafhængig kompensation

Man kan overveje om det er hensigtsmæssigt at lave nabokompensationen afstandsafhængig, så nære naboer ville få den største kompensation, mens naboer længere væk ville få gradvist lavere kompensation. Der er fx penge nok til at sikre kompensation til naboer længere væk end de 200 meter, der udgør grænsen for, hvornår man kan få nabokompensation ved et solcelleanlæg i dag. Med de nuværende kompensationsordninger vil en person der bor 199 meter fra et solcelleanlæg få den fulde kompensation, mens en person der bor 201 meter fra anlægget ikke vil få noget. I vores husprisanalyse: "Hvad er geneomkostningen ved naboskab til en solcellepark?"⁹, har vi vist at der er markant forskel i faldet på huspriserne for ejendomme inden for 200 meter og ejendomme mellem 200 og 400 meter fra solcelleparken, men der er faktisk en lille signifikant effekt på husprisen mellem 200 og 400 meter. Man kan derfor overveje om det vil være mere hensigtsmæssigt med en form for graderet kompensation. Det kan fx være en kompensationsssats til solcellenaboer indenfor 0-200 meter og en anden sats for naboer 201- 400 meter fra anlægget.

Der skal skub i den grønne omstilling

Helt generelt er det desuden værd at have et tidsaspekt med i sine overvejelser. Vi har travlt med den grønne omstilling – en omstilling, der desværre næsten er gået i stå. Vi skal ikke risikere at sætte kompensationsssatserne for lavt og spille dyrebar tid.

5. Bilag

Boks 2 Regeringens udspil

Regeringens udspil går i hovedtræk ud på at forbedre de nuværende kompensationsordninger. Konkret lægges der op til at VE-bonusordningen forbedres med 50 pct, hvilket betyder, at naboer til et VE-anlæg vil modtage en årlig kompensation svarende til produktionen fra 9,75 kW. Grøn pulje står til et løft på 150 pct, hvilket vil øge kommunernes kompensation til 312.500 kr. pr. MW for vindmøller og 100.000 kr. pr. MW solceller.

Udspillet indeholder desuden en række fordele for de 32 energiparker, der bl.a. skal gøre sagsbehandlingen hurtigere, og gøre det attraktivt for energikrævende virksomheder at placere sig i nærheden.

⁹ [Husprisanalyse: Hvad er geneomkostningen ved naboskab til en solcellepark? | Kraka Advisory \(kraka-advisory.com\)](#)